

Ošetřování nemocných
**S EXANTÉMOVÝM
ONEMOCNĚNÍM**

4. Ročník OSE

- **Plané neštovice**
- *Příušnice*
- *Zarděnky*
- *Spalničky*
- **Spála a spálová angína**

- **Pátá nemoc**
- **Šestá nemoc**
- Sedmá dětská nemoc –
Noha-ruka-ústa
- **Pásový opar (herpes zoster)**

PLANÉ NEŠTOVICE

Plané neštovice (varicella) - charakteristika:

- vysoce nakažlivé onemocnění
- Šíří se kapénkovou infekcí (vstup = nosohltan),
přímým kontaktem
- nemocný je **infekční již 2-3 dny před koncem inkubační doby a před výsevem první vyrážky**
- infekčnost přetrvává až do poslední zaschlé neštovičky
- celoživotně virus přežívá v nervových senzorických gangliích = nebezpečí **reaktivace v podobě herpes zoster**

Plané neštovice (varicella) - charakteristika:

- v našem klimatu **epidemie** probíhají zejména na konci zimy a začátku jara (MŠ)
- zdravé dítě ve většině případů nekomplikovaný průběh
- dospívající, dospělí, osoby s narušenou výživou, těhotné, nemocní imunosuprimovaní, novorozenci = průběh těžší s možností komplikací
 - sekundární bakteriální superinfekce
 - hepatitida
 - encefalitida – zejména postižení mozečku
 - progresivní varicella (rozvoj hemoragické diatézy)
 - Varicella v graviditě: nákaza v první polovině – kongenitální varicella – postižení kůže (jizvy), oka, CNS, PNS. Nákaza 2-5 dní před porodem – neonatální varicella – absence protilátek od matky, těžší průběh – acyklovir, profylaxe imunním globulinem

Plané neštovice (varicella) - PŘÍČINA

- **varicella zoster virus** – ze skupiny herpesvirů
- inkubační doba – 14-21 dnů
- **ve sliznici horních dýchacích cest** replikace viru, odtud se šíří do kůže a vytváří typickou vyrážku

Plané neštovice (varicella) - PŘÍZNAKY

- výsev **svědivé vyrážky** nejčastěji nejprve **na hlavě a trupu** a odsud se šíří po celém těle
- vyskytuje se **i ve vlasech a ústech**, okolo řitního otvoru, na žaludu u chlapců a stydkých pyscích u děvčat
- výsev probíhá **vlnovitě v průběhu několika dnů**, na kůži proto **různé formy exantému (vyrážky)**
- typický exantém s následujícím relativně rychlým průběhem:
 - makula – chorobná skvrna, plošná
 - papula (pupínek) – vyvýšený tuhý útvar
 - vezikula – puchýřek
 - pustula (neštovička) – puchýřek vyplněný hnisem
 - krusty – strup, zaschnutí v tomto případě prasklé pustuly
- **horečka, nechutenství, bolesti hlavy**
- **často spojeno s infektem horních cest dýchacích**

Plané neštovice (varicella)

VYŠ.METODY

- ANAMNÉZA + klinický obraz
 - <https://ose.zshk.cz/vyuka/lekarske-diagnozy.aspx?id=95> OBRÁZKY VYRÁŽKY
- sérologické a virologické vyšetření – jen při nejasném klinickém obrazu

PREVENCE:

Dobrovolná vakcinace

LÉČBA

- **symptomatická:**
 - místní – tekuté pudry (dnes je řada pediatriů proti)
 - celková – paracetamol(**antipyretika**)
 - **antihistaminika** (proti svědění a bakteriální superinfekci exantému)
- **antivirotika** – v případě komplikací (acyklovir)
- **dostatek tekutin**
- režimová:
 - **klidový režim, izolace**

SPÁLA (SCARLATINA)

Spála - CHARAKTERISTIKA

- **infekční exantémové onemocnění dětí předškolního a školního věku**
- **inkubační doba – 3-5 dní**
- **zdrojem je nemocný nebo nosič, v zaschlém stavu mohou infekční agens (PŮVODCE) přežívat i řadu měsíců (prach, vzduch ...)**

Spála - CHARAKTERISTIKA

- přenos se děje vzdušnou cestou (**kapénková infekce – vstupní branou je nosohltan**), **ojediněle infekce rány** nebo popálenin streptokokem (v tomto případě bez známek tonzilitidy nebo faryngitidy)
- KOMPLIKACE:
 - časně – nebývají časté – peritonzilární nebo retrofaryngeální absces, otitis media acuta, sinusitida)
 - pozdní – **akutní glomerulonefritida, revmatická horečka**

Spála - PŘÍČINA

Streptococcus pyogenes

beta-hemolytický streptokok skupiny A
(produkuje **pyrogenní exotoxin** –
erytrogenní toxin – typ A, B, C)

- 80 sérotypů

SPÁLA - PŘÍZNAKY

- příznaky streptokokové angíny s exantémem (**horečka, bolest břicha, v krku**)
- **typický exantém** na predilekčních místech (vzniká reakcí exotoxinu s protilátkou na úrovni kapilár)
- **podbřišek**
- **vnitřní strana stehien**
- **boční strany trupu**
- **axily**
- **kůže na pohmat drsná**
- po odeznění dochází k **olupování kůže** (podle intenzity exantému)
- **malinový jazyk**

SPÁLA

VYŠ.METODY

- kultivace a citlivost **výtěru** z mandlí (K+C = MIKROBIOLOGIE)
- ASLO
- KO – leukocytóza s posunem doleva, mírná eosinofilie

LÉČBA

- **ATB (PNC, erytromycin, tetracyklin** – nesnášenlivost nebo alergie na PNC
- **Antipyretika**
- **Režimová opatření**
 - **klid na lůžku**
 - **izolace** (domácí prostředí nebo infekční oddělení)
 - **přešetření kontaktních osob**
 - **povinné hlášení**

PÁTÁ DĚTSKÁ NEMOC

EXANTEMA INFECTIONOSUM

CHARAKTERISTIKA A PŘÍČINA (5)

- vysoce **nakažlivé infekční exantémové onemocnění** s nejčastějším výskytem na jaře a podzim
- zanechává imunitu
- PŮVODCE = **Parvovirus B19**, přenos kapénkovou cestou
- inkubační doba – **6-18 dnů**
- nejčastěji u **předškolních a školních dětí**
- nebezpečí u těhotných – až potrat (aplastická anemie plodu až hydrops)

(5) PŘÍZNAKY:

- v počátku **malátnost, subfebrilie a únava**
- **horečka, bolesti hlavy**
- **zrudnutí v obličeji + výsev makulopapulózní vyrážky**
- **rozšíření vyrážky na trup a končetiny –
červenofialové skvrny s tendencí splývat**
- exantém **migruje – může trvat až 3 týdny**

(5)

VYŠETŘOVACÍ METODY:

- **ANAMNÉZA +**
klinický obraz

LÉČBA:

- Antipyretika
- izolace od okolí

ŠESTÁ DĚTSKÁ NEMOC

**EXANTEMA SUBITUM,
ROSEOLA INFANTUM**

CHARAKTERISTIKA A PŘÍČINA (6)

- vysoce nakažlivé **virové onemocnění** s největším výskytem na jaře a podzim (doživotní imunita)
- nejčastěji **děti do 2 let**
- **lidský herpesvirus HHV6 - kapénková nákaza**
- inkubační doba – **5-12 dní**

(6) PŘÍZNAKY

- **náhle vysoká horečka až 40 °C** po dobu 3-5 dnů – rizika FEBRILNÍCH KŘEČÍ
- **po poklesu teplot výsev nesvěddivého exantému** – makulózní až makulopapulózní zejména na trupu
- **za 2-3 dny exantém vymizí**

(6) VYŠ.METODY, LÉČBA

- Anamnéza + klinický obraz
- **antipyretika**
- léky proti febrilním křečím
- **dostatek tekutin**
- **izolace od kolektivu, klidový režim**

SEDMÁ DĚTSKÁ NEMOC

SYNDROM RUKA, NOHA, ÚSTA
(ENTEROVIROVÁ VEZIKULÓZNÍ
STOMATITIDA)

(7) CHARAKTERISTIKA A PŘÍČINA

- vysoce **nakažlivé exantémové onemocnění s lokalizací na dlaních, ploskách nohou a v dutině ústní**
- maximální výskyt v letních měsících
- PŮVODCE = **Enteroviry, nejčastěji Coxsackie**
- přenos **kapénkovou cestou, orálně-fekální**
(**přenos nečistýma rukama**)
- inkubační doba – **3-6 dnů**

(7) PŘÍZNAKY

- zpočátku **bolest krku a břicha, subfebrilie**
- papulovezikulární **exantém na dlaních, ploskách a v ústech (aftózní stomatitida)**
- vyhojení do 2 týdnů bez komplikací

(7) VYŠ.METODY, LÉČBA

- ANAMNÉZA + klinický obraz
- symptomatická - **antipyretika**
- **péče o kůži s exantémem**
- na prasklé puchýřky obklady z černého čaje, betadinová mast
- **izolace od kolektivu, klidový režim**

PÁSOVÝ OPAR (HERPES ZOSTER)

CHARAKTERISTIKA:

**akutní vysoce infekční onemocnění
typické lokalizovaným výsevem puchýřů
v pruhu jednoho nervového segmentu
a typické vysokou bolestivostí**

PŘÍČINA:

VIRUS VARICELLA-ZOSTER

Primoinfekt = dětskou nemoc **plané neštovice** s výraznou celoživotní imunitou

- po **UZDRAVENÍ** virus z organismu **NEVYMIZÍ**, **přetrvává v nervové tkáni (zadní spinální ganglie) =**
- **reaktivace** „ probuzení“ **latentního** „skrytého“ **viru:**
 - Menstruace, stres, slunění, nemoc, úraz, porucha výživy, Hodgkinova nemoc, terapie cytostatiky,
- **Inkubační doba – infekční 1-2 dny** před výsevem puchýřů až po zaschnutí, celý proces trvá asi 10-14 dnů

Formy onemocnění:

- zoster haemorrhagicus – puchýře mají hemoragický obsah
- zoster gangraenosus – nekróza spodiny puchýřů
- zoster multiplex – postižení více segmentů
- zoster bilateralis – postižení na obou polovinách těla
- zoster oticus – puchýře ve zvukovodu a kolem ucha
- **zoster ophthalmicus** – výsev v oblasti I. větve trigeminu (nervus ophtalmicus) – **konjunktivitida a nebezpečná kerativitida**, často gangrenózní forma

CHARAKTERISTIKA:

- u dětí není častý, průběh mírný, těžký pouze u dětí a imunodeficitem
- nejčastější skupinou nemocných jsou **starší lidé – projevy závažnější**
- Opakovaný a častý výskyt = doporučené vyšetření HIV (jedna z malých oportunních infekcí)

Komplikace:

- zoster generalisatus
- typický pruh + výsev puchýřů po celém těle
- často příznak závažnější probíhající nemoci (Hodgkinovy nemoci, leukemie, maligní lymfogranulomy, AIDS, dlouhodobá imunosuprese)

VYŠ.METODY

- ANAMNÉZA
+ KLINICKÝ
OBRAZ

PŘÍZNAKY

- prodromální symptomy – **pálení, píchání, pnutí, svědění** v místě budoucího výsevu puchýřů
- **NEURALGIE – BOLEST** V PRŮBĚHU NERVU – provázejí výsev (často přetrvávají týdny až měsíce po zhojení)
- **červené skvrnky** – postupně puchýř s čirou tekutinou – postupně **žloutne a kalí se** – puchýř zasychá; následuje depigmentace nebo hyperpigmentace
- nejčastější lokalizace – **hrudník, bedra, obličej** (oblast očí – porucha zraku)
- celková **schvácenost, malátnost, teploty**, zažívací potíže – ne vždy
- regionální **lymfadenopatie a jejich bolestivost**

červené
skvrnky –
postupně
puchýř s
čirou
tekutinou –
postupně
žloutne a kalí
se – puchýř
zasychá

LÉČBA A PREVENCE

- symptomatická – v lehčích případech
- antiflogistika
- analgetika
- **virostatika – místně**
- **antiseptika – lokálně** – tekutý pudr, antiseptické masti
- **vitaminy skupiny B** (pivovarské kvasnice)
- **virostatika – v těžších případech celkově**
 - aciklovir (Zovirax, Herpesin ...)
 - valaciclovir (Valtrex)

- **ATB – prevence superinfekce**
- **kortikoidy** – Prednison
- **režimová léčba** – teplo, sucho
- **posilování imunity (strava, vitaminy)**
- osoby, které neprodělaly plané neštovice – VAKCINACE dobrovolná

Informační zdroje:

- <https://www.youtube.com/watch?v=uIDYg3EN6sc> SLOVNÍ VÝKLAD SZŠ HRADEC 33 MIN
- https://www.google.com/search?q=p%C3%A1sov%C3%BD+opar+video&source=lnms&tbm=vid&sa=X&ved=2ahUKEwjA4beQ27j8AhWU9bsIHbn_Cj44ChD8BSgDegQIARAF&biw=1280&bih=657&dpr=1#fpstate=ive&vld=cid:be031154,vid:wsb2bLp v5oE viry 7 min.
- <https://ose.zshk.cz/vyuka/lekarske-diagnozy.aspx?id=95> neštovice
- <https://ose.zshk.cz/vyuka/lekarske-diagnozy.aspx?id=96> spála
- <https://ose.zshk.cz/vyuka/lekarske-diagnozy.aspx?id=97> pátá, šestá n., ruka-noha-ústa
- <https://ose.zshk.cz/vyuka/kazuistiky-cvicne.aspx?id=85> NEŠTOVICE
- <https://ose.zshk.cz/vyuka/kazuistiky-cvicne.aspx?id=87> SPÁLA
- <https://ose.zshk.cz/vyuka/lekarske-diagnozy.aspx?id=76> PÁSOVÝ OPAR
- <https://ose.zshk.cz/vyuka/kazuistiky-cvicne.aspx?id=83> PÁSOVÝ O.